

речницима или у њима нема значења за њих, придодат је овом озбиљном језичком раду.

Уметност у Азбуковици разматра се преко некропола, архитектуре и сликарства. Анализом надгробних споменика, који имају важност за духовни и културни живот људи, одређује којим типовима некропола и споменика западне Србије припадају, али се покушава по варијантама утврдити корак напред у одређивању хронологије њиховог настанка. У одељку о архитектури разматра се градња или обнова цркава, особито после 1557. године, према старим српским записима и натписима, турским дефтерима, живописима цркава и манастира, минијатурама у књигама и путописима црквених људи по црквама и манастирима, као и помоћи коју су српски и руски владари давали овим верским објектима. Говори се и о профаној архитектури. Сликарство Азбуковице приказује се кроз опис икона и иконостаса у црквама на азбуковачкој територији, али и доношењем занимљивих података о људима који су се бавили овом уметношћу, а пореклом су из тог краја. Обухваћен је и модерни период и профано сликарство.

Монографија о Азбуковици завршава се прилогом о могућим правцима развоја овог дела западне Србије.

АЗБУКОВИЦА, земља, људи и живот, обухвата веома дуг период, па је требало много вештине и одрицања да се садржина уклопи у само једну књигу од 460 страница текста. Садржаји јасно показују да је појединим временским раздобљима требало пружити више простора. Са друге стране, доста збивања је остало недовољно истражено, на уштрб њихових садржаја. Остаје вера у речи из предговора да је ова монографија само основа за даља истраживања.

Осим тога што доноси све што је о овој области до данас у науци истражено и обогаћено новим резултатима, ова књига представља вредан пример проучавања локалне историје и заједно са ЈАДРОМ У ПРОШЛОСТИ И РАЂЕВИНОМ У ПРОШЛОСТИ има несумњив значај и за историју ваљевског краја. У суседству, испреплетани територијално и нераскидиво повезани етнички и историјски, азбуковачки и ваљевски крај су доживљавали у прошлости низ заједничких збивања, па се у приказаној монографији налази више података о Ваљеву и његовој ближој и даљој околини.

Напори Самоуправне интересне заједнице културе општине Љубовија као издавача са једне и ГИРО „Милић Ракић” са друге стране, допринели су да ова монографија буде комплетно квалитетно дело и по садржају и по опреми.

Др Марија Исанловић

Мирослав ПЕРИШИЋ, ЗАВИЧАЈ ПЕСНИКУ, Ваљево 1987.

Треба писати о књизи која говори о поетеси, а ослободити се нагона да је о великима у уметности захвално, али и тешко нешто ново изнова рећи.

У невеликој студији, безмало хронолошком водичу кроз живот и дело Десанке Максимовић, у издању Народног музеја из Ваљева, а у приљежном и потпуном остварењу аутора Мирослава Перишића, насловљеном једноставно „Завичај песнику”, у издању ГИРО „Милић Ракић”, 1987. године уочавају се пет целина: живот и рад песникиње; библиографија и признања; фотомонографија Десанкине Бранковине данас (изглед спомен комплекса); песникињине успомене – фотографије и резиме на француском, енглеском и руском језику.

Зрелој одлуци песникињиног завичаја да рестаурише и оживи атмосферу Десанкиног детињства у Бранковини још за живота саме поетесе, дакле највећег ментора у том послу, а уједно и најмарљивијег и најкомпетентнијег консултанта за све у Спомен-комплексу у Бранковини (библиографији и биографији), придружио се и рад поменутог младог аутора. Тако је избегнута могућност било какве импровизације.

Срећним избором пролога из песникињиног обимног књижевног опуса, аутор је насловио поглавља и мисаону везу и склад оног што је претходило, са оним што следи у књизи.

На маргинама су одломци њених песама као доказ да је за Десанку у свему око ње, највише и најчешће – поезија.

Песникиња лирског осећања живота, са истанчаном перцепцијом за природу и опредељењем да је и сам човек део природе, подложен њеним законима и тајнама, траје у овој биографско-историјској студији у органској вези са избором текста и највише с примереним избором наслова: „Завичај песнику”. Ова синтагма би могла да се употреби и у инвертном облику – песник завичају, а да нимало не окрњи ни смисао, ни садржај студије, избора и међунасловова у књизи. Стога се неизоставно намеће још једна одредница коју треба осветлити: **п е с н и к у з а в и ч а ј у**.

Мада су песници опште добро човечанства, а сама поезија детињство лепе литературе и у поменутој књизи, избором стихова и прозним сегментима, а и у животу Десанке Максимовић, као њен прапочетак, есенција и надахнуће егзистира њен завичај – Бранковина. Од графичког приказа Бранковине (са легендом), преко текста, фотографија и аутентичних цитата саме песникиње, с нескривеном љубављу за историјски значај и необичност тог предела, траје доживљај да је Бранковина била и остала Десанкина Аркадија – предео настанка и сталног враћања изворима и надахнућу.

Данашњи изглед Десанкиног детињства у Бранковини, настављен на историју и здања из доба Ненадовића, открива уствари сву снагу њене поезије, сву топлину и непролазну актуелност. Јер је још и Светозар Марковић рекао да песници треба да буду пробуђени део народа. Ту своју музу, виђену и стечену у Бранковини, песникиња је с поносом носила на свом животном путу од Београда, Париза, Дубровника, до најудаљенијих градова наше планете.

Одређујући тематски њену поезију у историји књижевности, а и у посматраној студији, речено је да је Десанка песник природе и љубави. Можда би то и била широка одредница да у овом амбијенту она није доживела та најтананија осећања и претворила их у оду радости: животу, раду и добробити свих људи, а надасве свога народа.

Дакле, онолико колико је песникињи значео њен идилични завичај, толико је и завичај осетио дивљење, поштовање и потребу да та осећања определи и преда на употребу онима који долазе. Уз подршку, донаторство и на радост песникиње и академика Десанке Максимовић.

А да све не би остало само дивљење, уз поштовања достојну и први пут, можда комплетну библиографију, у књизи су и резимеи на три светска језика као препорука за велики свет, за који нема малих песника, иако долазе из малих народа.

Треба истаћи и квалитетну техничку и графичку обраду студије, као и ауторов смисао за фактографски рад.

Славница Степановић

Љубица НОЖИЦА, ГОДИНЕ РАСТА, ГИРО „Милић Ракић”, Ваљево 1984, 144.

Невелико дело професорке Ножице може се увек, изнова читати. Ако пођемо од самог наслова, осећамо то слагање доживљаја као формирање година неког дрвета, чиме оно постаје дебље и старије. У овој несвакидашњој прози и у жанровском и у исповедном смислу, године раста су године рата.

У прецизно лоцираном амбијенту према којем нараторка има један топао и припадајући однос, догађа се одрастање једне СКОЈ-евске генерације. Избегавајући зналачки задуживање историје својим дејствовањем, цела једна генерација истоветно живи, има узор, конспиративност, осећај солидарности. Бити као они, одважни и одрасли још у доби када се из безазленог и необавезног детињства прелази у разбарушену младост. И уз све то, сазрети за подвиге Павла Корчагина, јунака Марк Твена и друге јунаке социјалистичке литературе.

Само аутор интелектуалне вокације уме да сачува дискретност и непристрасност у описима и преживљавањима ратне збиље. Без намере да своје сазревање пресели у легенду, ово дело говори о колективном духу тадашње генерације, истоветном за читаву земљу.

Дотичући се и животних реалија и имена у историју транспонованих, дело не одише пуком фактографијом, нити самом документарношћу.

У романсираном дневнику лирског надахнућа егзистирају и породични односи, са јасним пресеком породичне хијерархије. Ту је и неизбежна мати и њен оправдани страх за децу „новијег несташлука”. Присутствовали смо и кружоцима марксистич-